

ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
เรื่อง การกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
พ.ศ. ๒๕๖๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ วรรคสอง และ มาตรา ๑๐ (๓) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงได้ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่อง การกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.๒๕๖๐”

ข้อ ๒ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง มีลักษณะตามที่กำหนดในประกาศนี้

หมวด ๑

วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา

ข้อ ๓ วรรณกรรมพื้นบ้าน หมายความว่า เรื่องราวที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน ด้วยวิธีการบอกเล่า เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นภาพ

ข้อ ๔ วรรณกรรมพื้นบ้านแบ่งออกเป็น ๗ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) นิทานพื้นบ้าน หมายความว่า เรื่องเล่าพื้นบ้านที่สืบทอดกันมา เช่น นิทานจักรๆ วงศ์ๆ นิทานประจำถิ่น นิทานคติ นิทานอธิบายเหตุ นิทานเรื่องสัตว์ นิทานเรื่องผี นิทานมุขตลก นิทานเรื่องไม้ นิทานลูกโซ่ หรือเรื่องเล่าอื่นที่มีลักษณะเป็นนิทานพื้นบ้าน

(๒) ตำนานพื้นบ้าน หมายความว่า เรื่องเล่าที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

(๓) บทร้องพื้นบ้าน หมายความว่า คำร้องที่สืบทอดกันมาในแต่ละโอกาส เช่น บทกล่อมเด็ก บทร้องเล่น บทเกี่ยวพาราสี บทร้องเพลงพื้นบ้าน บทจ้อย คำแข็ง หรือคำร้องอื่นที่มีลักษณะเป็นบทร้องพื้นบ้าน

(๔) บทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม หมายความว่า คำสวดที่ใช้ประกอบในพิธีกรรม เช่น คำบูชา คำสมา คำเวณทวน คำให้พร คำอธิษฐาน คาถา บททำขวัญ บทอาถรรพ์ บทประจบการบูชาโรคพื้นบ้าน หรือคำสวดอื่นที่มีลักษณะเป็นบทสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม

/(๕)สำนวน....

(๕) สำนวน ภาษิต หมายความว่า คำพูดหรือคำกล่าวที่มีสัมผัสคล้องจองกัน เพื่อความสนุกสนาน หรือใช้ในการสั่งสอน เช่น โวหาร คำคม คำพังเพย คำอุปมาอุปไมย คำผวน หรือคำพูดหรือคำกล่าวอื่นที่มีลักษณะ เป็นสำนวน ภาษิต

(๖) ปริศนาคำทาย หมายความว่า ข้อความที่ตั้งเป็นคำถาม เพื่อให้ผู้ตอบได้ทายหรือตอบปัญหา เช่น คำทาย ปัญหาเขาวงกต ฆะหมี่ หรือข้อความอื่นที่มีลักษณะเป็นปริศนาคำทาย

(๗) ตำรา หมายความว่า องค์ความรู้ที่มีการเขียนบันทึกในเอกสารโบราณ เช่น ตำราโหราศาสตร์ ตำราดูลักษณะคนและสัตว์ ตำรายา หรือองค์ความรู้อื่นที่มีลักษณะเป็นตำรา

ข้อ ๕ ภาษา หมายความว่า เครื่องมือที่ใช้สื่อสารในวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชน ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ทั้งเสียงพูด ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์

ข้อ ๖ ภาษาแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ภาษาไทย หมายความว่า ภาษาประจำชาติ หรือภาษาราชการที่ใช้ในประเทศไทย

(๒) ภาษาถิ่น หมายความว่า ภาษาไทยที่ใช้สื่อสารในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นใต้

(๓) ภาษาชาติพันธุ์ หมายความว่า ภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชนท้องถิ่น ของประเทศไทย เช่น ภาษา เขมรถิ่นไทย ภาษาม้งภาษาของ ภาษามอแกน ภาษาลื้อ ภาษาญ้อ ภาษาพวน หรือภาษาอื่นที่มีลักษณะเป็นภาษา ชาติพันธุ์

(๔) ภาษาสัญลักษณ์ หมายความว่า ภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารด้วยภาษามือ ภาษาท่าทาง อักษร หรือ สัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร

หมวด ๒

ศิลปะการแสดง

ข้อ ๗ ศิลปะการแสดง หมายความว่า การแสดงดนตรี การขับร้อง การรำ การเต้น และละครที่แสดงเป็น เรื่องราว ทั้งที่เป็นการแสดงตามขนบแบบแผน หรือมีการประยุกต์เปลี่ยนแปลง การแสดงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นการแสดง สดต่อหน้าผู้ชม และมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงามความบันเทิงหรือเป็นงานแสดงที่ก่อให้เกิดการคิด วิพากษ์ นำสู่การ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม

ข้อ ๘ ศิลปะการแสดงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ดนตรีและเพลงร้อง หมายความว่า เสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีและการขับร้องที่ประกอบกัน เป็นทำนองเพลง ทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ เพื่อบรรเลง ขับกล่อม ประกอบพิธีกรรมและ ประกอบการแสดง ดนตรีและเพลงร้อง แบ่งออกเป็น ดนตรีและเพลงร้องในพิธีกรรม ดนตรีและเพลงร้องในการแสดง ดนตรีและเพลงร้องเพื่อการประกวดประชัน ดนตรีและเพลงร้องเพื่อความรื่นเริง

/(๒) นาฏศิลป์...

(๒) นาฏศิลป์และการละคร หมายความว่า การแสดงที่ใช้ร่างกาย ท่วงท่าการเคลื่อนไหว ทำเดิน ทำท่า การเชิด อาจสอดคล้องหรือสัมพันธ์กับการพากย์ เจริญการใช้เสียงดนตรี บทร้อง บทละคร และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึก และเรื่องราว อาจแสดงร่วมกับดนตรีและการขับร้องหรือไม่ก็ได้ นาฏศิลป์และการละคร แบ่งออกเป็น นาฏศิลป์และการละครในพิธีกรรม นาฏศิลป์และการละครที่เป็นเรื่องราวและแสดงเป็นชุดแต่ไม่เป็นเรื่องราว

หมวด ๓

แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล

ข้อ ๙ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล หมายความว่า การประพฤติปฏิบัติและการกระทำกิจกรรมในแนวทางเดียวกันของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาบนหนทางของมงคลวิถี นำไปสู่สังคมแห่งสันติสุข แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์

ข้อ ๑๐ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และเทศกาล แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) มารยาท หมายความว่า การประพฤติปฏิบัติที่ดีงามต่อผู้อื่นเช่น การแสดงความเคารพ การส่ง และการรับสิ่งของ การกิน การพูด การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การแต่งกาย

(๒) ประเพณี หมายความว่า สิ่งที่มีนัยถือประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ซึ่งเกี่ยวกับศาสนา เทศกาล วงจรชีวิต และการทำมาหากิน

(ก) ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เช่น การสวดมนต์ การเทศน์ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีลากพระ ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ

(ข) ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานบุญเดือนสิบ งานตานก๋วยสลาก งานผีตาโชน งานแข่งเรือ งานบุญบั้งไฟ

(ค) ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต เช่น การเกิด การตั้งชื่อ การบวชการแต่งงาน พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมเหยา ประเพณีผูกเสี่ยว การขึ้นบ้านใหม่ การตาย

(ง) ประเพณีเกี่ยวกับการทำมาหากิน เช่น พิธีบูชาแม่โพสพ พิธีทำขวัญข้าว พิธีไหว้ครู พิธีกรรมขอฝน พิธีวางศิลาฤกษ์ ประเพณีลงเล

หมวด ๔

ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

ข้อ ๑๑ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล หมายความว่า องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีวิต

/ข้อ ๑๒ ความรู้...

ข้อ ๑๒ ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) อาหารและโภชนาการ หมายความว่า สิ่งที่มีมนุษย์บริโภค รวมถึงวิธีการปรุงและประกอบอาหาร รูปแบบการบริโภค และคุณค่าทางโภชนาการ

(๒) การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย

(ก) การแพทย์แผนไทย หมายความว่า กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์หรือสัตว์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย และรวมถึงการเตรียมการผลิตยาแผนไทย และการประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ ทั้งนี้ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา

(ข) การแพทย์พื้นบ้านไทย หมายความว่า การตรวจ การวินิจฉัย การบำบัด การรักษา การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพ โดยใช้องค์ความรู้ซึ่งสืบทอดกันมาในชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ ด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย หรือการแพทย์พื้นบ้านไทย

(๓) โหราศาสตร์และดาราศาสตร์

(ก) โหราศาสตร์ หมายความว่า ความรู้ ความเชื่อ ในการทำนายโชคชะตา ทำนายอนาคตของบุคคล และบ้านเมือง โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวในเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น

(ข) ดาราศาสตร์ หมายความว่า ความรู้จากการสังเกตและอธิบายธรรมชาติของดวงดาวและเทหวัตถุในท้องฟ้าที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต

(๔) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายความว่า ความรู้ในการจัดการระบบนิเวศเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๕) ชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน หมายความว่า ความรู้และความเชื่อในการเลือกที่ตั้งเพื่อการอยู่อาศัย หรือวัตถุประสงค์อื่นตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน

หมวด ๕

งานช่างฝีมือดั้งเดิม

ข้อ ๑๓ งานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะ สะท้อนพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

ข้อ ๑๔ งานช่างฝีมือดั้งเดิมแบ่งออกเป็น ๙ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเส้นใย ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น ทอ ถัก ปัก ตีเกลียว มัดหมี่ ชิด ยก จก เกาะล้ง พิมพ์ลาย ย้อม หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า

/(๒) เครื่องจักสาน...

(๒) เครื่องจักสาน หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์จากวัตถุดิบ ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น จักตอก สาน ถัก ผูกมัด มัด ร้อย หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องจักสาน

(๓) เครื่องรัก หมายความว่า งานที่ใช้ยางรักเป็นวัสดุสำคัญ ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น ถม ทับ ปิดทองรดน้ำ กำมะลอ ประดับมุก ประดับกระจกสี ประดับกระดุก ปั้นกระแหนะ หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องรัก

(๔) เครื่องปั้นดินเผา หมายความว่า งานที่สร้างจากดินเป็นวัสดุหลัก ด้วยวิธีการปั้น ผึงแห้งเผาเคลือบ หรือวิธีการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

(๕) เครื่องโลหะ หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์จากโลหะเป็นวัสดุหลัก ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น หลอม เมา ตี หล่อ ตัด ตัด ขัด เจียร เชื่อม หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องโลหะ

(๖) เครื่องไม้ หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์จากไม้เป็นวัสดุหลัก ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น แปรรูป ตัด เลื่อย แกะ สลัก สับ ขุด เจาะ ถาก กิ่ง ขุด ขัด ตกแต่งผิว หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องไม้

(๗) เครื่องหนัง หมายถึงงานที่สร้างสรรค์จากหนังสัตว์เป็นวัสดุหลัก ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น หมัก ฟอก ตากแห้ง ตัด เจาะ ฉลุ ลงสี หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องหนัง

(๘) เครื่องประดับ หมายความว่า งานที่ประดิษฐ์จากวัสดุ เช่น หิน เปลือกหอย โลหะมีค่า และ อัญมณี ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น หลอม หล่อ ดึง ตี ทูบ บู ดุน เลี่ยม แกะ สลัก ร้อย เชื่อม ตัด หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเครื่องประดับ

(๙) งานช่างฝีมือดั้งเดิมที่ไม่สามารถจัดอยู่ใน ๘ ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นเช่นปราสาทศพ งานช่างแทงหยวก หรืองานอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานช่างฝีมือดั้งเดิม

หมวด ๖

การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว

ข้อ ๑๕ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายความว่า กิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อชัยชนะ เพื่อการป้องกันตัว หรือเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ มีรูปแบบและวิธีการเล่นตามลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่ปฏิบัติกันอยู่ในประเทศไทยและมีเอกลักษณ์สะท้อนวิถีไทย

ข้อ ๑๖ การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) การเล่นพื้นบ้าน หมายความว่า กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ทำด้วยความสมัครใจ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มุ่งเน้นการแข่งขันและไม่หวังผลแพ้ชนะ เช่น จำใจ รีรีข้าวสาร งูกินหาง มอญซ่อนผ้า

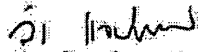
(๒) เกมพื้นบ้าน หมายความว่า กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะของการแข่งขัน เพื่อความสนุกสนาน มักถูกกติกาที่ยอมรับกันในหมู่ผู้เล่น เช่น หมากเก็บ อีตัก มวยตบจาก ปิดตาตีหม้อ

(๓) กีฬาพื้นบ้าน หมายความว่า การแข่งขันทักษะทางกายที่ต้องใช้ความสามารถทางการเคลื่อนไหว ตามกฎกติกา โดยมุ่งหวังผลแพ้ชนะ เช่น แย่ล้งรู แข่งเรือ วิ่งควาย ตะกร้อลอดห่วง

/(๔) ศิลปะการต่อสู้...

(๔) ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว หมายความว่า วิธีการหรือรูปแบบการต่อสู้หรือการป้องกันตัวที่ใช้ร่างกายหรืออุปกรณ์ โดยได้รับการฝึกฝนตามวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา เช่น มวยไทย กระบี่กระบอง ซิละ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗/ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

(นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ประธานกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม